

STORTINGET

Representantforslag 165 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen

Dokument 8:165 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås og Karin Andersen om at regjeringen må legge fram konkrete forslag og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige

Til Stortinget

Bakgrunn

Alle barn skal trives og lære mye på skolen. Da trengs det flere lærere, og de må få tid og mulighet til å følge opp hver enkelt elev. Barna trenger sunn mat og mer tid til å bevege seg. Det er bra for læring og helse. Barn lærer på ulike måter, og det må lærerne ha tid og mulighet til å følge opp. De må ha kunnskap om et bredt register av metoder for å kunne tilpasse undervisningen til barns ulike forutsetninger og behov.

Å lære grunnleggende ferdigheter som lesing og skriving er viktig for å kunne fungere godt i et moderne samfunn som er helt dominert av skriftspråk. Svake basisferdigheter i lesing, men også skriving, regning og språk, er svært ekskluderende for arbeidsdeltagelse og sosial deltagelse og for å kunne fullføre videregående opplæring og ta høyere utdanning. Dette er en av vår tids største samfunnsutfordringer, og tiltakene må igangsettes allerede i skolen.

Av dem som strever med språk, lesing, skriving og regning, har de fleste generelle problemer som i stor grad kan ivaretas gjennom en styrket opplæring. Med en opplæring tilpasset barnets forutsetninger og behov, kan også ferdighetene til elever med spesifikke vansker forbedres. Men det er viktig å presisere at spesifikke

vansker er vedvarende, og at problemene aldri vil forsvinne helt.

Ca. 5 pst. av elevmassen har dysleksi, som er en spesifikk vanske. Opplæringstiltak som egner seg til å forbedre ferdighetene til elever med dysleksi, vil være til hjelp for alle med lese- og skriveutfordringer. Lykkes man med en skole som ivaretar elevene med dysleksi, lykkes man med å hjelpe mange andre elever med andre utfordringer også.

Dysleksivennlig skole

Dysleksi Norge har i 14 år arbeidet med å sertifisere dysleksivennlige skoler de mener oppfyller et sett fastsatte kriterier, og det er nå over 100 skoler som kan kalles «dysleksivennlige». Dysleksi Norge mener at en dysleksivennlig skole ikke handler om mirakelkurer, men om godt systemrettet arbeid. På en dysleksivennlig skole er det etablert systemer som sikrer at elevene får riktig hjelp. Skolene har gode systemer for kartlegging og enda viktigere: iverksetting av tiltak som følge av kartleggingen. Om en elev strever pga. mangel på motivasjon, problemer hjemme, somatiske plager, psykiske lidelser, dysleksi eller andre diagnoser, skal systemet sørge for å fange opp at eleven trenger hjelp – og gi hjelp. På en dysleksivennlig skole har lærerne og den øvrige skoleorganisasjonen også systemer for å ivareta og videreutvikle kompetansen både på dysleksi, pedagogiske metoder, hjelpemidler, psykososialt arbeid osv.

På problemområdet dyskalkuli er det, så langt forslagsstillerne kjenner til, ikke gjort tilsvarende arbeid, men forslagsstillerne vil vise til at Dysleksi Norge nylig har laget nye, reviderte kriterier for en dysleksivennlig skole, der dyskalkuli og spesifikke språkvansker også er med. Dette arbeidet har så vidt startet. Det må settes i gang et arbeid for mer forskning og utvikling og for å sys-

tematisere arbeidet også med dyskalkuli, slik at alle skoler har kompetanse, metoder og rutiner som gjør dem til dyskalkulivennlige skoler.

Læringsfremmende kartlegging og vurdering

Elevenes læring, ikke rangering og kontroll, skal stå i sentrum for de tester og prøver som benyttes. Lærernes arbeid skal ikke dirigeres av tester, ensretting og systemtvang, men av hva elevene trenger. Lærerne må ha metodefrihet innen et repertoar av metoder som man vet har høy kvalitet og fungerer på denne typen lærevansker. Lærerne må ha en rikholdig verktøykasse.

Et godt og systematisk vurderingsarbeid fordrer gode kartleggingsrutiner og at lærere har tilstrekkelig kompetanse til å kunne vurdere de ulike verktøyenes egnethet og kvalitet, og lærerne må gis opplæring i hvordan disse skal brukes, tolkes og følges opp.

Læreres kompetanse på dysleksi er svært varierende. For eksempel er emner om lese- og skrivevansker valgfag på lærerutdanningen. Det er elever med slike utfordringer i alle klasserom, og da er det et problem at ikke alle lærere vet noe om hvordan disse elevene bør møtes.

Mangelen på en nasjonal standard for å kartlegge hvilke elever som strever med dysleksi, dyskalkuli og SSV (spesifikke språkvansker), og hvordan disse skal følges opp med gode forskningsbaserte tiltak, kan føre til at barn og unge ikke får et likeverdig opplæringstilbud. Selv om man vet mye om hvordan disse elevene kan hjelpes med pedagogiske metoder og kompensierende datahjelpemidler, finnes det ingen sikring av at elevene får den hjelpen som fungerer.

Utredning og læringsressurser

Det må sikres at elever med mulige spesifikke lærevansker utredes for sine vansker så tidlig som mulig – helt uavhengig av spørsmålet om spesialundervisning. Ifølge Dysleksi Norge er det enkelte lokale fagmiljøer som feilaktig hevder at dysleksi ikke kan utredes før i fjerde trinn eller enda senere. Retten til utredning er

hjemlet i opplæringsloven kapittel 5 om spesialundervisning. I dag er det et mål at flest mulig får hjelp som en del av den ordinære opplæringen. Da er det nødvendig å sikre at elevene blir utredet – helt uavhengig av spørsmålet om spesialundervisning. For elever med spesifikke lærevansker vil helt enkle tiltak som dette være til stor hjelp:

- datahjelpemidler
- lydbøker eller andre tilrettelagte lærebøker
- fritak fra sidemål
- tilrettelagte prøver og eksamen

Ingen av disse tiltakene forutsetter en diagnose, men de forutsetter at det gjøres en sakkyndig vurdering.

Det finnes dessuten svært gode kompensierende digitale hjelpemidler for elever med dysleksi. Dessverre er rutinene for opplæring og integrert bruk i klasserommet svært mangelfulle mange steder. Det er også et problem at stønaden til ordinært datautstyr er så lav at det fører til foreldrebetaling, selv om skolen egentlig har det økonomiske ansvaret for alt stønadssummen ikke dekker.

På svært mange felt trengs det et mer systematisk arbeid for å sette alle skoler og alle lærere i stand til å ha kompetanse, metoder, systematikk og ressurser til å bli dysleksi- og dyskalkulivennlige. Likevel finnes det allerede i dag tilstrekkelig kunnskap om hvordan elever med dysleksi, dyskalkuli og spesifikke språkvansker kan sikres like rettigheter og en likeverdig opplæring tilpasset deres behov. Det er på tide at det handles ut ifra dette.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen legge fram konkrete forslag til og en tidsplan for at alle norske skoler blir dysleksi- og dyskalkulivennlige.

7. juni 2019

Mona Fagerås

Karin Andersen